

VH

WO 2 ZELDZAAM BEELD

Unieke foto's strijdvaardige verzetsgroepen uit Vechtdal

Verzetsmensen die tijdens de oorlog als groep op de foto gaan.

Zulke beelden zijn uiterst schaars, maar van twee verzetsgroepen uit het Vechtdal is er beeld. En dan rijst de vraag: wie is wie?

Benny Koerhuis
Ommen/Dalfsen

Bijzondere foto's met een bijzonder verhaal. Zo omschrijft beheerder Harco Gijsbers van de 'Beeldbank WO2' van het NIOD foto's van twee verzetsgroepen uit het Vechtdal. Na de bevrijding zijn vele Nederlandse verzetsgroepen gekiekt, in vol ornaat. Maar foto's van illegale strijders in bezet gebied met wapens, onderduikers en geallieerde piloten zijn zeldzaam. Begrijpelijk, want zulke foto's hadden de Duitsers kunnen gebruiken om complete groepen op te pakken, en dergelijke foto's konden ook familie en vrienden in gevaar brengen.

Wolfskuil

In mei 1944 laat de Knokploeg Ommen zich toch kieven in het glooiende terrein van de Wolfskuil in Ommen. Hier wonen Jan en Jacoba Seigers, die in een heuvel een onderduikershol hebben gemaakt voor gestrande geallieerde piloten. Seigers leidt de verzetsgroep, waar ook Jan Houtman deel van uitmaakt. Die bekende verzetsman wordt op 17 november 1944 bij Hoonhorst doodgeschoten door de beruchte SS'er Herbertus Bikker, de 'beul van Ommen', bewaker van het gevreesde Kamp Erika bij Ommen.

Amateurfotograaf Houtman bedient de zelfontspanner van de camera en legt zo zijn medestrijders vast, plus twee onderduikers: de gecrashte Amerikaanse piloot James Anslow en de ontsnapte Franse krijgsgevangene Albert Bavouzet. Het picknickende gezelschap, onder wie ook Ton Bons, verkeert in een vrolijke stemming. De een slurpt wat uit een soeplepel of heft het glas, anderen tonen pistolen. De twee foto's van deze groep komen een halve eeuw later in bezit van de Hoogeveense tekstschrijver-journalist Monique

Wie is wie?

De meeste namen van de mensen op de foto's van de twee Vechtdal-verzetsgroepen zijn bekend. Maar er zijn ook nog enkele vraagtekens.

Knokploeg Ommen (foto boven):

1. Een onbekende verzetsstrijder, waarschijnlijk afkomstig uit Mariënberg. **2.** Wicher Dam, probeert op 29 juni 1944 geallieerde piloten in veiligheid te brengen, maar wordt met Jan Seigers door de Duitsers gearresteerd. Dam belandt in kamp Sachsenhausen, haalt de bevrijding, maar sterft op 29 mei 1945 aan tbc. **3.** De Amerikaanse radio-operator James Anslow stort op 29 april 1944 neer met een geallieerde bommenwerper op de Veluwe. Via Apeldoorn, Deventer en Zwolle bereikt hij medio mei 1944 Ommen, van waaruit hij samen met de ontsnapte Franse krijgsgevangene Bavouzet aan de lange weg naar bevrijd gebied begint. In september bereikt hij het bevrijde Limoges. **4.** De Amsterdamse verzetsman Ton Bons is van medio 1943 tot juli 1944 actief in het Vechtdal. Daarna sluit hij zich aan bij de knokploeg van zijn vader Dirk in Amsterdam, waar de groep in maart 1945 wordt opgerold. Vader en zoon sterven op 11 april 1945, die dag wordt Ommen bevrijd... **5.** Franse krijgsgevangene Bavouzet. **6.** Jan Seigers, leider van de Knokploeg Ommen, overleeft meerdere concentratiekampen. **7.** Jacoba Seigers, helpt haar

man bij het verzetswerk. **8.** De fotograferende verzetsman Jan Houtman. FOTO COLLECTIE MONIQUE BONNS

Verzetsgroep Dalfsen-Ommen-Lemelerveld (foto onder)

1. H.C. Hop uit Almelo. **2.** Dalfser politiemann Hoek. **3.** Dr. Wildervanck de Blécourt, huisarts in Ommen. **4.** Harry Niessen. **5.** Kees Metz, overvalt op 28 juni 1944 met Jan Seigers, Wicher Dam en twee anderen het kamp van de Nederlandse Arbeidsdienst bij Heemse-Hardenberg. **6.** Mevrouw Vogelaar, echtgenote van dominee Vogelaar. **7.** A.J.W. Vogelaar, dominee van de Gereformeerde kerk Lemelerveld, moet in de nacht van 17 op 18 november 1944 vluchten na een Duitse inval in de kerk, waar gedropte Engelse wapens zijn opgeslagen. De Duitsers sluiten de kerk. Pas na de bevrijding van Hardenberg keert Vogelaar terug. **8.** Jacob Horstink. **9.** Dalfser politiemann Wubs. **10.** Bertus Rutgers uit Deventer. **11.** Mevrouw Wildervanck de Blécourt, vrouw van de Ommer huisarts. **12.** Een Engelse piloot, alleen de voor-naam John is bekend. **13.** L. Jens, Canadese boordschutter, met boordmitrailleur. **14.** Marion Seigers. **15.** Verzetsman Jan Houtman. FOTO COLLECTIE MIJN STAD MIJN DORP

Bons, die de lotgevallen onderzoekt van haar opa Dirk en haar oom Ton die in april 1945 samen met acht anderen zijn gefusilleerd in Zijpersluis, nabij Schoorl. Monique Bons krijgt de foto's van Jan Weitkamp, zoon van de Hardenbergse verzetsman Henk Weitkamp, die nauw had samengewerkt met Ton Bons.

Vervalsen

De 68-jarige Deventenaar Gerard Bons, verslaggever in ruste van de Stentor, komt in contact met Monique nadat hij besluit een website te wijden aan de lotgevallen van zijn oom Dirk (naar wie in Amsterdam een straat is genoemd) en neef Ton. Die site dirkbons.nl toont de twee 'Wolfskuil-foto's', maar ook een foto van een andere bewapende verzetsgroep die opereerde in Dalfsen, Lemelerveld en Ommen. Tot het boven water komen van de Wolfskuil-kiekjes is deze 'Dalfser foto' de enige van een bewapende verzetsgroep in bezettingstijd die bekend was bij het NIOD. Opvallend detail is dat Jan Houtman, die ook pasfoto's maakt voor het vervalsen van persoonsbewijzen, ook opduikt in dit Dalfser 'statieportret'.

Gevaar

Paul Harmens, al tientallen jaren beheerder van de collectie Tweede Wereldoorlog van het Historisch Centrum Overijssel, bevestigt dat er amper foto's van verzetsgroepen vóór de bevrijding bestaan. „In die tijd werden toch al weinig foto's en films gemaakt. Want wie kon de toestellen en materialen kopen, alleen mensen met geld. Daar kwam ook nog eens het gevaar bij dat je door de Duitsers kon worden opgepakt, zeker als er ook wapens en onderduikers te zien zijn.” Desondanks kent Harmens meer vergelijkbare Overijsselse foto's. „Zeven à acht foto's, van groepen maar ook verzetslieden die wapens schoonmaken. Maar die zijn niet openbaar en liggen nog bij mensen thuis. Uit bescheidenheid, of angst dat zulke foto's oude wonden openhalen. Het zou jammer zijn als die foto's in de vergetelheid blijven. In ons archief worden ze onder goede omstandigheden bewaard. In 2020 willen we ter gelegenheid van 75 jaar bevrijding een expositie van bijzondere foto's met bijzondere verhalen samenstellen, dus nieuwe foto's uit de oorlog zijn van harte welkom.”

■ De Historische Kring Dalfsen houdt in samenwerking met het NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies in het kader van het 'Jaar van het Verzet' op 19 september een lezing over het verzet in Dalfsen en omgeving. Daarbij wordt ook ingegaan op de vijftien mensen op de onderste foto.